

Motion till riksdagen 2021/22:4176

av **Kristina Axén Olin m.fl. (M)**

Högre kvalitet i vuxenutbildning och sfi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvaliteten i vuxenutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de ekonomiska effekterna gällande ett förändrat komvux bör följas upp och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka åldersgränsen för komvux till 18 år och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra dimensioneringen av platserna på komvux och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målsättningen för komvux och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om urvalet till komvux och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla som saknar gymnasieexamen ska garanteras möjligheten att få ta denna på komvux och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett sammanhållet betygssystem för komvux och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komvux grundläggande utbildningsansvar bör renodlas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en individuell prestationsplan i sfi och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra de nationella proven i sfi obligatoriska inom samtliga kurser och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en resultatbaserad ersättning i all vuxenutbildning ska införas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om granskning av den kommunala vuxenutbildningen på enhetsnivå och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att syftet med svenska för invandrare bör förtydligas i skollagen med mål om etablering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nyanlända med eftergymnasial utbildning ska kunna kombinera studier i svenska för invandrare med studier som möjliggör en akademisk eller yrkesinriktad specialisering och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en borte gräns för sfi och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla komvuxskolor och sfi-utbildningar ska präglas av god arbetsro och att lärare måste ha rättighet att utesluta elever från undervisningen som upprepande stör undervisningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka Jobbsprånget och tillkännager detta för regeringen.

Valfrihet och högre kvalitet i vuxenutbildningen

Den kommunala vuxenutbildningen är till för den som saknar hela eller delar av grund- och gymnasieutbildningen. Här ska vuxna ges möjligheter att läsa in de kunskaper och färdigheter som krävs för att förbättra sina möjligheter till fortsatta studier och framtida jobb. För att möta de krav som ett globaliserat kunskapssamhälle ställer och förbättra matchningen på arbetsmarknaden måste en modern vuxenutbildning vara mer efterfrågestyrd än i dag. Samtidigt har förhållandevis många nyanlända personer i Sverige enbart en utbildningsnivå motsvarande högst grundskola. Nyanlända med låg utbildning har stora problem att etablera sig på arbetsmarknaden. Senare års migrationsströmmar medför därmed också ett ökat behov av vuxenutbildning på alla nivåer. Anpassningar till individens och näringslivets utbildningsbehov behöver ske.

En ökad mångfald av utbildningsanordnare bidrar såväl till en kvalitetshöjande konkurrens som till en ökad utbudsbredd –avseende både innehåll och form. Det ger individen bättre möjligheter att studera mer anpassat såväl utifrån sina behov som utifrån yrkeslivet. Alliansregeringen tillsatte utredningen Frivux – Valfrihet i vuxenutbildningen (SOU 2008:17), som kom med sitt betänkande under 2008. En valfrihetsreform med utgångspunkt i betänkandet om frivux bör genomföras i vuxenutbildningen där den studerande fritt ska få välja att läsa vuxenutbildning inom kommunal eller annan regi. Utredningen Kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå – en översyn för ökad individanpassning och effektivitet (SOU 2013:20) lämnade förslag om att förändra tillsynen av vuxenutbildningen. I dag sker endast en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen på huvudmannanivå och inte på enhetsnivå. Vi föreslår därför att Skolinspektionen bör få i uppdrag att granska den kommunala vuxenutbildningen på enhetsnivå i likhet med den granskning som sker av grund- och gymnasieskolor.

Uppföljning av förändringar av komvux

Den förändring för komvux som skedde i samband med att riksdagen biföll propositionen ”Komvux för stärkt kompetensförsörjning” (2019/20:105) saknade en ordentlig beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna förändringarna. Därför är det särskilt viktigt att besluten analyseras och följs upp i efterhand för att se hur de faller ut och vad konsekvenserna blir. Moderaterna ser också ett behov av att sänka åldersgränsen till komvux för att öka tillgängligheten till studier för fler.

Vidare vill vi också se över dimensioneringen och antalet platser för att säkerställa att alla som vill och behöver utbildning kan välja komvux. Moderaterna vill att alla garanteras att kunna få ta motsvarande allmän och särskild behörighet på komvux. Vidare ser vi ett behov av att granskning av den kommunala vuxenutbildningen skärps med fokus på kvaliteten och att de ekonomiska effekterna gällande ett förändrat komvux bör följas upp.

Målsättningen för komvux

Moderaterna anser att målsättningen med komvux måste vara att ge vuxna de verktyg som är nödvändiga för att kunna fungera i både arbets- och samhällslivet. De andra förslag som regeringen listar som målsättningar uppfyller inte kraven som mål utan bör snarare ses som medel för att uppnå den överordnade målsättningen. Det självklara som borde styra och vara det övergripande målet med all utbildning är att vi ska kunna fungera i vårt samhälle, både i dag och i morgon. Att dessutom, som regeringen gör, säga att alla de fyra föreslagna målsättningarna ska väga lika skapar problem. Målsättningen med att gå i skolan kan inte bli ett självändamål.

Moderaterna anser därför att målsättningen för komvux ska lyda enligt följande:

Det övergripande målet för komvux ska förändras till att vara:

- Vuxna och unga ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet, och unga som ej fått godkänd gymnasieexamen eller vill byta spår ska få möjlighet till det.

Komvux ska för att uppnå detta mål bland annat arbeta med att

- stödja och stimulera vuxna och unga i deras lärande
- utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Urvalet till komvux

Moderaterna välkomnar den nya urvalsdefinitionen ”störst behov av utbildning”. Det är däremot bekymmersamt att det ges stort utrymme för i princip oändliga tolkningar av innebörden av detta. Utredningen SOU 2018:71 påpekar att den föreslagna förändringen innebär att det ges ett ökat tolkningsutrymme avseende vem som ska prioriteras och därmed en ökad risk för icke likformiga bedömningar. Vi kan inte nog understryka vikten av att det tas fram riktlinjer som förhindrar godtyckliga tolkningar av urvalskriterierna. Det är viktigt att studenter som inte gått klart gymnasiet, bytt program eller

av andra skäl behöver komplettera sin gymnasieutbildning har möjlighet att studera på komvux.

Ett sammanhållet betygssystem i komvux

Moderaterna motsätter sig det nya förenklade betygssystem som det beslutades om våren 2020. Som flera remissinstanser påpekar kan det bli otydligt och motverkar stathöjning att återgå till ett tidigare system, och det kan bli förvirrande för elever som läser sfi samt grundskole- och gymnasiekurser parallellt att ha olika betygsbeteckningar. Det kan också bli svårt för arbetsgivare att jämföra betyg, och elever riskerar att inte motiveras att nå längre med en utbyggd betygsskala, då de inte kan utföra toppprestationer motsvarande A i betygsskalan. Vi vill därför att ett gemensamt och sammanhållet betygssystem ska återinföras.

Renodla komvux grundläggande utbildningsansvar

Komvux har idag i allt högre utsträckning blivit en integrationsinsats. Av eleverna som läser grundläggande nivå på komvux är idag 95 procent utrikes födda. Den vanligaste kursen på komvux är svenska som andraspråk. På gymnasial nivå är det dock bara 38 procent som är födda i ett annat land än Sverige. De som är födda i Sverige läser oftare på komvux för att komplettera betyg och behörighet för att kunna söka in till en utbildning på högskolan eller yrkeshögskolan (nästan hälften är under 25 år). Detta ansvar ska flyttas till högskolans basårsutbildningar och yrkeshögskolans preparandutbildning för att renodla komvux grundläggande utbildningsansvar.

Individuell prestationsplan i sfi

Som en del av etableringen läser de allra flesta personer som fått uppehållstillstånd i Sverige kurser i svenska för invandrare (sfi) i någon omfattning. Dagens utformning av utbildningen fungerar dock till stor del ineffektivt. Exempelen är många på personer som läst sfi i flera år utan att nämnvärt ha förbättrat sina språkkunskaper. Skolverkets statistik visar att fler än sex av tio inskrivna år 2018 inte klarat sin sfi-kurs inom ett år och att det i genomsnitt tar 63 veckor att slutföra den mest grundläggande sfi-kursen (1A).

Den som är ny i Sverige och deltar i etableringsinsatser, däribland sfi-undervisning, kan få etableringsersättning. Utbetalning av ersättningen är dock kopplad till deltagande och inte till prestation, det vill säga i vilken mån den enskilde når uppsatta kunskapsmål. Sverige skiljer sig från bland annat Tyskland, Nederländerna och Danmark på så vis att prestationen i språkutbildningen inte påverkar vare sig rätten till permanent uppehållstillstånd eller nivån på de ekonomiska ersättningar som det offentliga betalar ut. Det vill Moderaterna ändra på.

Moderaterna vill att varje person som påbörjar sfi ska få en individuell prestationsplan som uppskattar tiden det kommer att ta att slutföra varje kurs och studieväg. Prestationsplanen ska utformas med hänsyn till den studerandes förkunskaper, såsom

tidigare utbildning. Vid avbrutna studier eller studier som inte fullföljs med godkända studieresultat inom den angivna tidsramen aktualiseras ett åtgärdssystem som innebär att individer kan få en varning och ytterst delvis eller helt indragen etableringsersättning. För att få ett betyg i den sfi-kurs eleven går ska det vara obligatoriskt att genomföra nationella prov.

Det huvudsakliga syftet med svenska för invandrare ska också vara att förkorta vägen till arbete samtidigt som individen tar sig upp till arbetsmarknadens kompetenskrav. Det behöver förtydligas i lagstiftningen att det är att komma i arbete som är målet med utbildningen. För nyanlända med eftergymnasial utbildning bör studier i svenska för invandrare kunna kombineras med studier som möjliggör en akademisk eller yrkesinriktad specialisering.

Trygghet och arbetsro på komvux och sfi

Det är viktigt att trygghet och arbetsro råder på alla utbildningsplatser, likaså på komvux och sfi. Utbildningen ska vara fri från stök, hot, våld och trakasserier. Uppenbart olämpliga elever som stör undervisningen vid upprepade tillfällen och behandlar lärare och andra elever på ett respektlöst sätt ska kunna avvisas från utbildningen.

Fler sfi-lärare

I många kommuner finns ett stort behov av fler lärare i svenska för invandrare. Genom att öka antalet distanskurser, se till att fler lärosäten med lärarutbildning erbjuder sommarkurser i svenska som andraspråk samt göra svenska som andraspråk till en obligatorisk del på lärarutbildningen kan behovet av fler lärare i svenska för invandrare mötas bättre. Forskning visar också att det är enklare att lära sig ett nytt språk om man kan utgå ifrån sitt modersmål. Genom att införa modersmålsstöd och exempelvis ta till vara kompetens hos tidigare elever med olika modersmål kan kvaliteten i utbildningen öka.

Resultatbaserad ersättning i all vuxenutbildning, inklusive sfi

En ökad mångfald av utbildningsanordnare bidrar såväl till en kvalitetshöjande konkurrens som till en ökad utbudsbredd – avseende både innehåll och form. Det ger individen bättre möjligheter att studera mer anpassat såväl utifrån sina behov som utifrån yrkeslivet. Det är därför viktigt att säkerställa en mångfald av aktörer och en hög kvalitet i undervisningen och verksamheterna. En viktig del i detta är att ersättningen till anordnarna ger rätt incitament att uppnå en god kvalitet och resultat. Idag utgår ersättning utifrån deltagartimmar eller närvaro och inte utifrån hur väl rustade eleverna blir i det svenska språket. Det kan leda till att anordnare behåller elever längre än nödvändigt utan att eleverna vare sig får med sig bättre kunskaper eller kommer närmare arbetsmarknaden. Moderaterna föreslår därför att ersättningen till

utbildningsanordnare ska utgå ifrån uppnådda resultat och att en resultatbaserad ersättning i all vuxenutbildning införs.

Statlig tillsyn av sfi och vuxenutbildningen

I dag sker endast en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen på huvudmannanivå och inte på enhetsnivå. Det leder till ett flertal problem. Eftersom kommuner har olika system för att erbjuda vuxenutbildning där vissa erbjuder den i egen kommunal regi och andra genom upphandling resulterar det i att alla verksamheter inte granskas då majoriteten av tillsynen sker på huvudmannanivå. Avsaknaden av en fullständig bild av vuxenutbildningen äventyrar utbildningens kvalitet och likvärdighet. Med målet att ytterligare säkerställa utbildningens kvalitet och likvärdighet föreslår Moderaterna att staten, genom Skolinspektionen, bör få i uppdrag att genomföra systematisk tillsyn av vuxenutbildningen på både huvudmannanivå och enhetsnivå.

Utred en bortre gräns i sfi

Om man läser på CSN-berättigade utbildningar så finns det strikta regler om hur länge man kan göra detta. CSN betalar ut ersättningar för studier vid universitet och högskolor, komvux, folkhögskola, yrkeshögskola, studier utomlands och högskolans basår. När det gäller universitets- och högskolestudier så finns det en tydlig bortre gräns, som motsvarar 6 års studier. Dessutom måste man vid heltidsstudier ha godkända kurser motsvarande 62,5 % det första året och sedan ökar kravet till 75 % resterande studietid. Inom sfi finns det ingen bortre gräns och inga resultatkrav. Moderaterna vill därför att det tillsätts en utredning för att se över studieformen sfi så att den blir likvärdig med övriga studier i Sverige.

Stärk Jobsprånget

Jobsprånget är ett program som vänder sig till nyanlända akademiker. Ingenjörer, arkitekter, naturvetare och ekonomer får under fyra månader praktisera ute på ett företag som är i behov av specifik kompetens. Programmet, som tagits fram inom Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) möjliggör för kandidater att inom 30 dagar från ansökan påbörja en praktik. Det ställs inga krav på perfekt svenska; det lär sig kandidaterna parallellt på jobbet och genom undervisning i svenska för invandrare.

Valideringsprocessen påskyndas också avsevärt genom att validering kan ske både på arbetsplatsen och genom kompletterande onlinekurser. Iva har lagt betydande resurser på att bygga upp ett fungerande och effektivt samarbete mellan Arbetsförmedlingen och näringslivet för att snabbt kunna matcha de nyanlända akademikernas kompetens mot ett reellt behov ute hos företagen. 75 procent av alla nyanlända akademiker som genomgår programmet får jobb direkt efter praktiken, inte sällan på företaget de praktiserat på. Moderaterna verkar därför för att Jobsprånget framgent ska stärkas.

Kristina Axén Olin (M)

Lars Püß (M)

Noria Manouchi (M)

Marie-Louise Hänel Sandström (M)